

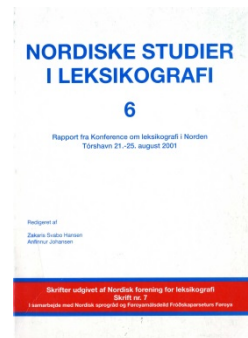
NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel: For lidt ordbog og for meget teknik i tekniske oversættelsesordbøger

Forfatter: Patrick Leroyer

Kilde: Nordiske Studier i Leksikografi 6, 2003, s. 209-220
Rapport fra Konference om leksikografi i Norden, Tórshavn 21.-25. august 2001

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive>

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

For lidt ordbog og for meget teknik i tekniske oversættelsesordbøger

Translators do not translate terminologies, they translate texts. Therefore, they also need textual information about how professional discourses are realised. Unfortunately, technical dictionaries have traditionally been conceptualised in conformity with the cognitive terminological approach, and very little space has been allocated for textual representation. Such dictionaries are merely systematized lists of technical words and lack any functional lexicographic quality. The lexicographic solution described in this paper is dedicated to satisfy textual information needs. It is realized by the new lexicographic category of **textual examples**, which supports three different lexicographic data types: translational, thematic and syntactic. First, the theoretical background of the new category will be outlined, and a number of metalexicographic theses will be refuted. A new lexicographic typology will then be introduced, including two models for genre representation in specialized dictionaries. The method of integration will be illustrated in the context of structural and functional dictionary integration. Finally, a number of new lexicographic rules will be established for the different lexicographic tasks: compilation of corpus, selection criteria and validation, lemmatization, treatment of collocation, article configuration, and distributional integration in and outside the macrostructure.

1. Introduktion

Gennem de sidste to og et halvt år har mit ph.d.-arbejde været styret af en dobbelt motivation - og af en dobbelt nysgerrighed - af sproglig art, såvel som af leksikografisk art. Jeg har undersøgt følgende to fænomener:

- for det første, det at skulle oversætte konventionelle tekniske tekster, som oftest har repetitiv, normativ og prototypisk karakter.
- for det andet, det at skulle slå op i tekniske ordbøger for at hente optimal leksikalsk, syntaktisk, og stilistisk hjælp til oversættelsen af sådanne funktionelle fagtekster.

Mit arbejde har således været styret af en simpel målsætning

- at forene disse to aktiviteter i ordbogen i henhold til den eneste teoretiske platform, som fagleksikografien kan bygge på: funktionslæren (cf. Tarp 1995). Altså at opfylde de objektive, leksikografiske behov, som oversættelsen af tekniske tekster frembyder, herunder tekstuelle behov.

Derfor har jeg valgt at kalde de konkrete ordbogsløsninger og den metafagleksikografiske teori, som jeg i korthed vil præsentere her for ”**unificerende teksteksempler**”, altså konkrete, autentiske, oversatte teksteksempler, der systematisk inkorporeres i fagordbogen, med

det formål at unificere – dvs. forene – oversættelsesfunktionerne og oversættelsesbehovene. Men inden selve præsentationen af teorien og dens praksis er jeg nødt til at redegøre for nogle af de teoretiske overvejelser, der ligger bag dette arbejde.

2. Kulturbundne og ikke-kulturbundne fag og fagordbøger

Det kom hurtigt frem under mit arbejde, at oversættelse af tekniske tekster, modsat hvad man hidtil havde antaget, var styret af kulturen. At oversættelse af teknik derfor var lige så kompleks som oversættelse af jura og økonomi. Hvor jura og økonomi afspejler verdenssyn og vor verdens indretning, har man holdt fast på, at teknik er universel. Hvor jura og økonomi er kulturbundne, og kræver kreative leksikografiske løsninger (cf. Nielsen 1994) – alene for at etablere ækvivalensrelationer, har man holdt fast på, at teknik er kulturneutral, og at den er universel og referentiel (cf. Bergenholtz/Tarp 1994). Det kom også hurtigt frem, ikke særligt overraskende, at langt de fleste tekniske ordbøger blot er pseudo-terminologiske afspejlinger af en uendelighed af tekniske fag og af tekniske specialer. Det viste sig også at antallet af tekniske ordbøger, sådan som man ser dem i dag, vil blive ved med at vokse eksponentielt, *ad aeternam*. Tekniske ordbogsforfattere demonstrerer den største iver i at dele fagene op, at fragmentere dem, at afgrænse dem indbyrdes, i stedet for at forsøge at forene dem. Der er tale om fraktalisation på bekostning af unifikation.

Tekniske ordbøger ligner som regel blodløse organismer. De ligner kliniske, semiotiske skeletter. For de indeholder næsten aldrig teksteksempler - eksempler af kød og blod - som fagoversætteren kan støtte sig til. Her bliver man i stedet henvist til internettet, til parallelle tekster, hvor man kan være heldig at finde den rigtige information, hvis man vel at mærke har tid.

De metaleksikografiske løsningsforslag, der er kommet frem i litteraturen for at afbøde situationen, virkede utilstrækkelige, trods deres systematiske metoder, eller snarere omvendt, netop på grund af deres videns- og systemtrang (cf. Bergenholtz/Pedersen 1999 og Pedersen 1996). Sådanne leksikografiske løsninger er nemlig af kvantitativ og kumulativ art – en streng terminologisk opdeling og systematisering af faget, en streng lemmasektion og en akkumulation af videnstilpassede brugerangivelser, herunder semantik, encyclopædi, syntagmatik og syntaks. Men kvalitative teksteksempler mangler. Hvis og når de egentlig kommer med, bliver de underskattet det specielle semantiske lemmategn, som hedder termen. Eksemplerne skal blot tjene termens specielle kognitive og semantiske status, og illustrere den. De udgør det man kalder for belæg.

Man kommer derfor uvilkårligt frem til følgende erkendelse: det er tilsyneladende gået for tekniske ordbøger, som det er gået for så mange andre ordbøger. På samme måde som almensproglige ordbøger funktionelt set er blevet inficeret af lingvistikken, er tekniske ordbøger blevet inficeret af den særskilte del af den semantiske og kognitive lingvistik, som hedder terminologi. Sådanne ordbøger duer ikke, i hvert fald ikke alene, selvom fagmetaleksikografer har forsøgt at sætte dem i systemet. Det, der er brug for, er alternative løsninger, som er radikalt funktionsorienterede. Det, der er brug for, er en fortsat udvidelse af den leksikografiske funktionslære generelt, og af funktionen teknisk fagoversættelse specielt, der bygger på de samlede oversættelsesbehov, herunder tekstuelle, diskursive behov.

3. Fem spørgsmål til fagmetaleksikografien

Som fagmetaleksikograf må man nødvendigvis stille sig følgende fem, altafgørende spørgsmål:

1. Hvad er en teknisk oversættelsesordbog egentlig for en størrelse?
2. Hvad skal den bruges til? Skal den bruges til at oversætte med eller skal den bruges til at vide noget om teknik med?
3. Hvad går teknisk oversættelse i virkeligheden ud på? Og hvad er egentlig behovene?
4. Hvordan kan det være at tekniske oversættelsesordbøger alligevel er så primitive som de er? Hvorfor er der – som titlen for mit indlæg postulerer – ”for meget teknik i dem, og alt for lidt ordbog?”
5. Hvordan kan de efterfølgende gøres bedre?

De leksikografiske svar ligger for mig at se i en pragmatisk, fagkommunikativ tilgang, der kortslutter den saussurske forvirring om, hvad der er sprog, hvad der er system, og hvad der er sprogbrug. Svarene ligger således i en simpel erkendelse:

Den tekniske fagoversætter oversætter ikke terminologier. Den tekniske fagoversætter oversætter tekster

Fagoversætteren har brug for termer, ganske vist. Han har brug for terminologiske ordbøger, klart nok. Men fagoversætteren har også frem for alt brug for ordbøger, der viser ham, hvordan sproget specifikt og partikulært bruges i formidlingsøjemed, til at kommunikere med. Til at instruere med - og til at overtale med for eksempel. Dette er fagleksikografiens største udfordring. Det er en udfordring, som ikke bør forveksles med terminografiens program, som starter ved termen, og som slutter ved termen - hvor termen i ordets egentlig betydning er lig med *terminus*.

4. Et opgør med tre metaleksikografiske grundantagelser

Med denne fagleksikografiske udfordring *in mente* er det nødvendigt at gøre op med tre forvrængede, metaleksikografiske grundantagelser, der har blokeret for den fortsatte udvikling af nye, funktionelle ordbogskoncepter.

- Den første tese fremfører, at terminografi er nært beslægtet med fagleksikografi. (cf. Bergenholtz 1994a).
- Den anden tese fremfører, at fagområderne snildt kan deles op i en række kulturelle og ikke-kulturelle fag (cf. Bergenholtz/Tarp 1994).
- Den tredje tese fremfører endelig, at man strengt taget sagtens kan lemmatisere sig ud af fagordbogen ved at kontrastere almindeligt sprog og fagligt sprog. Fagmetaleksiko-

grafien opererer med en skelnen mellem fagsprog, og det såkaldte almindelige sprog, der er symmetrisk opbygget. Enten er der tale om systemer og sub-systemer i form af mængder, delmængder og fællesmængder (cf. Bergenholtz/Tarp 1994). Eller også er der tale om et stigende kontinuum mellem to yderpunkter, hvor man flytter sig fra et nul-specialiseringspunkt over til et maksimalt specialiseringspunkt (cf. Kalvekämper 1989).

Sidstenævnte synspunkter – del/helhed systemer og vidensgraduabilitet - beror dog på den samme antagelse, nemlig at der ontologisk set eksisterer et sådant almindeligt sprog reelt set. Vi kender mange definitioner på, hvad fagsproget er, men vi mangler mig bekendt stadig nogle positive definitioner på, hvad almindeligt sprog er. Svaret vil oftest være en negativ definition: almindeligt sprog er alt det, som ikke er fagsprog. En sådan symmetrisk skelnen bør vige pladsen for en asymmetrisk skelnen, hvor begrebet almindeligt sprog udgør en epistemologisk kategori, hvorimod fagsprogene, såvel som alle andre realisationer af sproget, som vi hidtil har kaldt for almindelige, udgør ontologiske kategorier (cf. Frandsen 1998). Opgaven fremover er at finde betegnelser for alle disse såkaldte almindelige realisationer af sproget - og at erkende deres særbrug for at beskrive dem, også leksikografisk.

Disse tre teser tilsammen har haft en række skæbnesvangre fagleksikografiske konsekvenser for tekniske oversættelsesordbøger:

- For det første er selv de bedst fagleksikografisk udtænkte tekniske ordbøger automatisk blevet til utilstrækkelige, terminologisk lignende produkter.
- For det andet er tekniske ordbøgers lemmasektion blevet kraftigt amputeret pga. af den elitære, hierarkisk opbyggede fagsystematik.
- For det tredje er lemmaselektionskriterierne blevet yderst diffuse, så snart man har forladt termernes trygge omklamring, når man har måttet bygge på kvantitative og kvalitative, subjektive skøn i retning af de såkaldte "almindelige" ord og udtryk (cf. Bergenholtz 1994b).
- For det fjerde er koncepter for differensgrammatikker blevet inficeret af den formelle og funktionelle lingvistik (cf. Bergenholtz/Pedersen 1994).

Den mest nærliggende forklaring på disse grundantagelsers opståen og fastholdelse skal sandsynligvis søges i den skæve måde, hvorpå fagmetaleksikografien har konstitueret sig i forhold til sit sproglige, empiriske materiale. Ved at fokusere ensidigt på den ideationelle dimension af sproget – sprogets leksikalske semantik, sprogets lekseminventar, og termernes specielle, semantiske status som "kognitive isbjerger" – har fagmetaleksikografien lukket den "Trojanske hest" ind i sit videnskabelige paradigme. Denne Trojanske hest hedder terminologien.

4. Hvorfor bør man ikke forveksle terminografi og fagleksikografi?

Til dette spørgsmål vil jeg bringe tre svar:

1. Fordi terminografien er og vil blive ved med at være termfikseret. Terminografien bør i virkeligheden betragtes som en klon af den kognitive, semantiske lingvistik.

2. Fordi terminografien aldrig kan komme til at måle sig med fagleksikografien. Den er ikke sammenlignelig med fagleksikografien. Terminografien tager ikke udgangspunkt i selve funktionen, i selve brugerparadigmet. Den tager, som navnet siger, udgangspunkt i termen.
3. Fordi terminografien har forsøgt at modernisere sig og opløde sin strenge, logiske, terminologiske lære. Terminografien har revideret den kunstige, wüstske, semiotiske tankegang om præeksisterende begreber. Terminografien har genindført den kontekstuelle dimension. Den har taget principperne fra tekstlingvistikken til sig. Nu hedder det termen i kontekst, nu hedder det termen i diskurs. Og nu er det slut med veridiktionen (cf. Bourigault/Slodzian 1999). Men moderne terminologi, eller terminografi, må og kan ikke snyde fagleksikografien. Den nye tilgang har kun til formål at legitimere og retfærdiggøre den fortsatte jagt på terminologiens ypperste mål: at opklare termens mysterium, at kortlægge de mentale processer, der styrer og fører til sprogliggørelse og vidensmodellering. Dette er i og for sig et udmærket videnskabeligt objekt, en udmærket metodologi. Men det har ikke noget at gøre med tekniske fagordbøger, som per definition er brugsgenstande med et genuint formål (cf. Wiegand 1988). Tekniske ordbøger må ikke forledes til at tro, at de skal fungere som videnskabelige, semiotiske platforme.

5. Hvorfor kan kravet om fagsystematikken ses som et terminologisk krav?

Fagmetaleksikografi bør revidere sin holdning til kravet om fagsystematik. Forklaringen er den enkle, at fagområderne ikke eksisterer på forhånd. Definitionen og afgrænsningen af fagområderne afhænger altid af det synspunkt, man anlægger (cf. Bessé 2000). Men indtil nu er det fagspecialisterne og terminologerne, der har sat dagsordenen for definition og afgrænsning af fagområderne. Det betyder med andre ord, at fagleksikografien er fuldt ud berettiget til at definere sine egne fagområdegrænser, ud fra funktionstankegangen. Det bør den gøre, og det skal den gøre. Dette vil jeg søge at bevise ved et enkelt eksempel, der også har den fordel at det afliver vrangforestillingen om kulturfag og ikkekulturfag, om kulturordbøger og ikkekulturordbøger. Eksemplet er taget fra et speciale inden for dansk industri - og et samfundsfænomen, der hedder vindmøller. Og jeg vil skynde mig at tilføje, at "her blæser kulturen i vinden".

6. Vindmøller

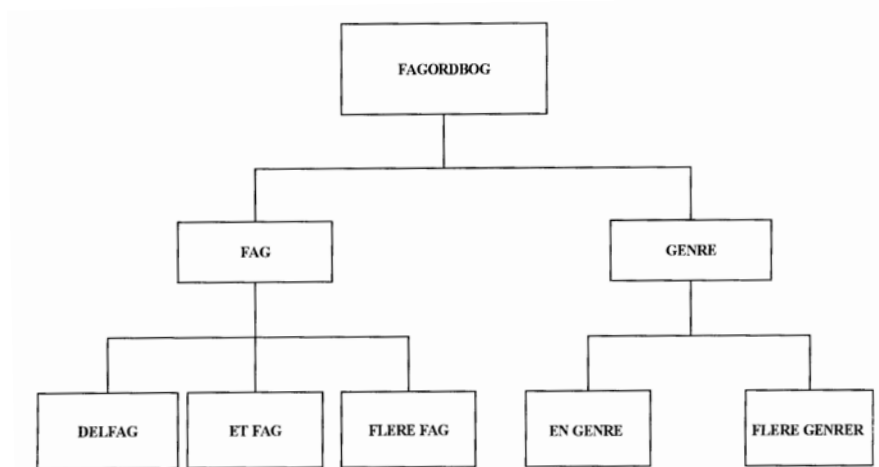
Det er rigtigt, at vindmøller består af termer, af referentielle, triadiske tegn, der konstruerer og formidler viden. Vindmøller består af rotor, møllehat, tårn, krøjningsmekanismer, generator osv. Men for fagoversætteren er det også rigtigt, at vindmøller består af fagdiskurser, af fagtekstgenrer, der breder sig over alle traditionelle områder, herunder og specielt jura og økonomi. For en vindmølle er udtænkt og konstrueret med to formål, og kun to: at blive solgt, og at blive brugt. Vindmøller bliver en del af vort samfund; vindmøller bliver en del af vores hverdag; vindmøller bliver aktualiseret i en lang række funktionelle tekster, en lang række kommunikative scenarier, der er karakteristiske for vindmøller som sprogligt materiale: brochurer, kataloger, kontrakter, licitationer, lovtekster, manualer, normer, patenter, osv., osv. Det er her, fagordbogen kommer ind. Det er her, teknik bliver en del, men kun en del, af fagordbogen. Det er her, fagleksikografen kan definere sine egne områder. Alle

fagområder, også de tekniske, er kulturelle. Andet ville have været svært at tro på. Og teknik anskuet som universalisme er en intellektkonstruktion, som er udtænkt af semiotikere, der fokuserer på termtegnet.

7. Den nye fagleksikografiske kategori

Jeg er nu kommet til selve præsentation af den nye fagleksikografiske kategori, ud fra en række punkter:

- Fagkommunikationen er udgangspunktet for ordbogens sproglige materiale. Det er pragmatikken, som er udgangspunktet for ordbogskonceptionen.
- Det er fagteksternes realisation, som er det centrale for ordbogen, for det er dem, man skal oversætte.
- Fagteksterne er ikke fagligt homogene: de er heterogene, og der bør efterfølgende selekteres og lemmatiseres på tværs af de fag, som er involveret.
- Den teoretiske platform for den leksikografiske afgrænsning af det sproglige materiale er fagtekstgenrer og fagdiskursgenrer. Denne nye tilgang fører til en ny fagordbogstypologi, som jeg vil illustrere ved hjælp af nedenstående figur 1.

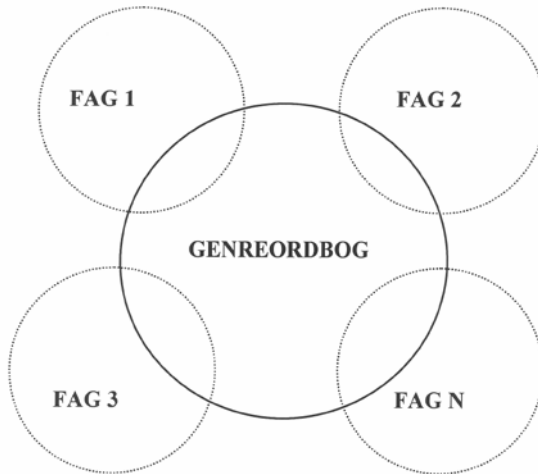
Figur 1: Typologi for genreordbøger og fagordbøger

Fagordbøgerne opdeles som hidtil kognitivt i henhold til faget, med delfags-, et-fags- eller flerfagsordbøger – men de opdeles også pragmatisk i henhold til fagkommunikationen, med en eller flere tekstgenrer, så som brugermanueller, tekniske brochurer, tekniske kontrakter, kataloger osv. Sådanne ordbøger eksisterer rent faktisk allerede, selvom de ikke er blevet kategoriseret som sådanne. Det drejer sig om erhvervsordbøger, handelsordbøger, forret-

ningsordbøger til produktion og oversættelse af den epistolære diskurs - og dens standardtekstgenre: forretningsbrevet (cf. Leroyer et al. 1999).

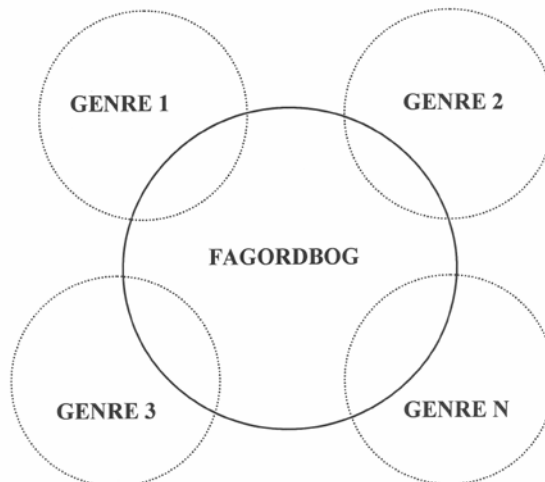
Den nye genretilgang åbner således op for to nye typer tekniske ordbøger.

1. Den rendyrkede genreordbog, som illustreres vha. en række karakteristiske fagområder, se figur 2 nedenfor.

Figur 2: Genreordbog på tværs af fagområder

2. Fagordbogen, der får tilføjet en tekstdimension, og som illustreres vha. en række karakteristiske genrer for faget, se figur 3 nedenfor.

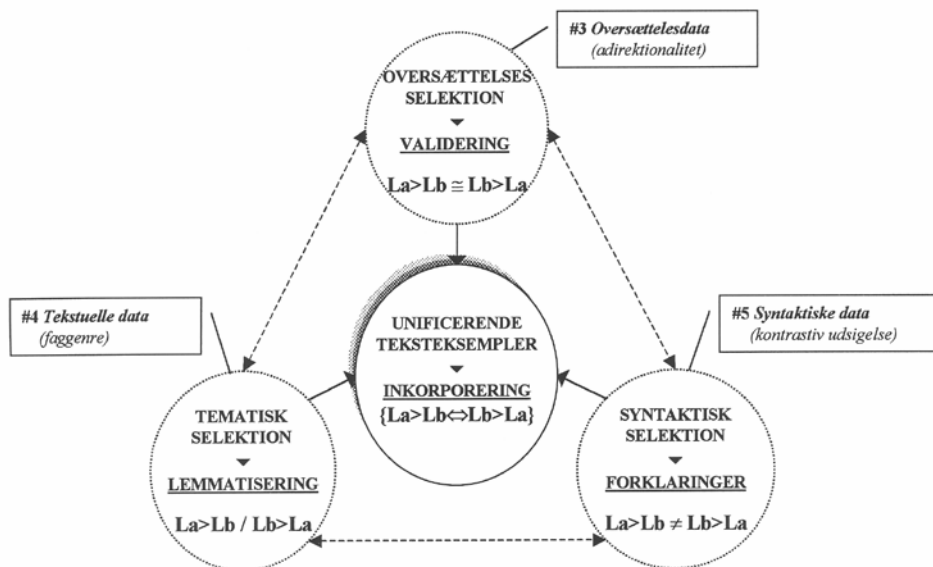

Figur 3: Fagordbog illustreret vha. genrer

Til allersidst vil jeg omtale retningslinierne for den anvendte metode til inkorporeringen af teksteksemplerne.

Nedenstående figur 4 viser de tre moduler – oversættelsesmodulen, den tematiske modul, og den syntaktiske modul – der tilsammen bidrager til inkorporeringen af teksteksemplerne.

Figur 4: modulær inkorporering af teksteksemplerne

Selektion og inkorporering af teksteksemplerne styres ud fra følgende regler:

- Teksteksemplerne selekteres ud fra et rent elektronisk oversættelseskorporus for La-Lb, Lb-La, samt Lx-La/Lb, fx flersprogede pdf-dokumenter (cf. også Humbley 2000).
- Korpus konstitueres fagkommunikativt.
- Teksteksemplerne selekteres ud fra kvalitative, genretematiske, oversættelsesmæssige, og syntaktiske kriterier, herunder aktualiseringen af kollokationerne.
- Lemmatisering sker ud fra dominerende leksikalske særtræk og sprogbrug for den pågældende fagtekstgenre. For brugermanualer drejer det sig primært om selektionen af instruksionselle verber, deverbale substantiver og adjektiver samt verbale modifikatorer og sætningsmodifikatorer.
- Der angives teksteksempler til de enkelte lemmata og til ækvivalenterne, idet teksteksemplerne er adirektionelle. De oversættelser, der angives, går begge veje inde i den enkelte ordbogsartikel. Oversættelsesretningen vises vha. en typografisk konvention.

- Eksemplerne markeres for oversættelsesdivergens, oversættelseskonvergens, og oversættelseskonkurrence. Denne type explicitte angivelse er relateret til selve oversættelsesfunktionen, og er med til at understøtte den centrale, kommunikative oversættelsesfunktion.
- Der udarbejdes en kontrastiv oversættelses- og stilistisk vejledning i et simpelt metasprog, på basis af privilegerede ytringsfænomener, der i omteksform bringes i ordbogen. For manualer drejer det sig for eksempel om kontrastive modalitetsfænomener, som der henvises til fra ordbogens mikrostruktur. Denne funktionelle ordbogskomponent understøtter den perifære oversættelsesfunktion, og er relateret til vidensfunktionen. Vejledningen kan bruges til at forøge bevidstgørelsen omkring oversættelsesprocesser og understøtter den vidensrelaterede del af oversættelsesfunktionen.
- Der henvises ligeledes fra de enkelte eksempelkommentarer i vejledningen til andre ordbogsartikler, hvori lignende eksempler er angivet.
- Der udarbejdes et tematisk opbygget indeks, som kan digitaliseres ifm. udarbejdelsen af elektroniske ordbogsversioner. Indekset opbygges omkring de tematiske scenarier, der har dannet grundlag for ordbogens eksterne selektion.
- Inkorporering af teksteksemplerne kan fint bruges til trykte ordbøger, hvor pladsproblematikken ikke i sig selv udgør et leksikografisk modargument for metoden; leksikografien har udviklet sin metodologi på basis af selektionen, der netop er bestemt af pladsproblematikken (cf. Bergenholtz 2001).
- Inkorporering af teksteksemplerne udgør et klart potentiale ifm. programmering af relationelle, databaseopbyggede ordbøger, eller internetordbøger.
- Integration af teksteksemplernes leksikografiske data styres af en multirelationel adressering til de enkelte ordbogskomponenter: lemmalisten, ordbogsartiklerne, den tematiske indeks, samt vejledningen, hvori udvalgte eksempler genbruges og kommenteres. Dataadressering er til enhver tid betinget af understøttelsen af de to sæt oversættelsesfunktioner – de kommunikative, og de vidensrelaterede oversættelsesfunktioner – og udgør nøglen til en effektiv og brugervenlig intern og ekstern tilgangsstruktur.

8. Konklusion

Det skal påpeges, at teksteksemplerne kun udgør et skridt i den rigtige retning for en tekstuel fagleksikografi, og for en fagmetaleksikografi, der søges at være radikalt funktionsorienteret. Der forestår således et stort udviklingsarbejde inden for kategorien tekniske ordbøger. Fremtiden tilhører uden tvivl udarbejdelsen af avancerede funktionelle fagsprogsordbøger, der også bygger på formidlingen af de faglige diskursuniverser. En sådan fremtid vil også indebære, at terminologien og terminografien fortsat vil kunne udvikle terminologiske produkter, der vil udgøre det nødvendige supplement til tekniske oversættelsesordbøger. Nøgleordet er her samarbejde og respekt mellem videnskabelige discipliner, der hver især har forskellige objekter og forskellige metodologier. De bør ikke klones, men forene deres respektive styrker og bevare deres identitet.

Teorien om unificerende teksteksempler etablerer grundlaget for genreleksikografien, og baner vejen for udvikling af fremtidige, bilingvale fagordbøger, hvori fagkommunikative angivelser er i centrum. Kun derved kan der igen komme ”mere ordbog” i tekniske oversættelses ordbøger.

9. Bibliografi

- Bergenholtz, Henning (1994a): Zehn Thesen zur Fachlexikographie. In: Burkhard Schaefer/Henning Bergenholtz (Hrsg.): *Fachlexikographie. Fachwissen und seine Repräsentation in Wörterbüchern*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 43-56.
- Bergenholtz, Henning (1994b): Fachsprache und Gemeinsprache. Lemmasektion im Fachwörterbuch. In: Burkhard Schaefer/Henning Bergenholtz (Hrsg.): *Fachlexikographie. Fachwissen und seine Repräsentation in Wörterbüchern*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 285-304.
- Bergenholtz, Henning (2001): Lexikografie ist Selektion ist Selektion ist Selektion... In Korhonen, Jarmo (Hrsg.): *Von der mono- zur bilingualen Lexikografie für das Deutsche*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 11-30.
- Bergenholtz, Henning/Pedersen, Jette (1994): Grammar in bilingual LSP dictionaries, with a special view to technical English. In: Burkhard Schaefer/Henning Bergenholtz (Hrsg.): *Fachlexikographie. Fachwissen und seine Repräsentation in Wörterbüchern*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 351-383.
- Bergenholtz, Henning/Pedersen, Jette (1999): Fachwörterbücher als Hilfsmittel bei der Übersetzung von Fachtexten. In: *Fachsprachen. Languages for Special Purposes*. Ein internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft. An International Handbook of Special-Language and Terminology Research. Herausgegeben von / Edited by Lothar Hoffmann – Hartwig Kalverkämper – Herbert Ernst Wiegand. In Verbindung mit / Together with Christian Galinski – Werener Hüllen. 2. Halbband / Volume 2. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1884-1889.
- Bergenholtz, Henning/Tarp, Sven (1994): Manual i fagleksikografi. Udarbejdelse af fagordbøger. Problemer og løsningsforslag. Herning: Systime.
- Bessé, Bruno de (2000): Le domaine. In: *Le sens en terminologie*. Lyon: Presses Universitaires de France, 182-197.
- Bourigault, Didier/Slodzian, Monique (1999): Pour une terminologie textuelle. In: *Terminologies nouvelles*, no 19. Bruxelles: Agence de la francophonie et Communauté française de Belgique, 29-32.
- Frandsen, Finn (1998): Langue générale et langue de spécialité - une distinction asymétrique? In: *Discours professionnels en français*. Yves Gambier (éd.). Frankfurt am Main: Peter Lang, 15-34.
- Humbley, John (2000): Nouveaux dictionnaires, nouveaux rapports avec les utilisateurs. A paraître début 2002 dans *Meta*. Montréal: Les Presses de l'Université de Montréal.
- Kalverkämper, Hartwig (1989): Diatechnische Markierungen im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch. In: Franz Josef Hausmann/Oskar Reichmann/Herbert Ernst Wiegand/Ladislav Zgusta: *Wörterbücher, Dictionaries, Dictionnaires. An International Encyclopedia of Lexicography, First Volume* 1989. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 680-687.
- Nielsen, Sandro (1994): *The Bilingual LSP Dictionary. Principles and Practice for Legal Language*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.

- Leroyer, P./Kruse L./Danino E./Kiener A.-M.arie/Tarp Sven. (red.) (1999): *Dansk-fransk erhvervsordbog*. Århus: Systime.
- Pedersen, Jette (1996): Koncernspecifik brancheordbog med særligt henblik på teknisk engelsk. Prækonceptionelle overvejelser og koncept. In: *Hermes*, Journal of Linguistics no. 16. Århus: The Aarhus School of Business, 267-275.
- Tarp, Sven (1995): Wörterbuchfunktionen: Utopische und realistische Vorschläge für die bilinguale Lexicographie. In: Herbert Ernst Wiegand (Hrsg.): *Studien zur zweisprachigen Lexikographie mit Deutsch II*. Germanische Linguistik 127-128. Hildesheim/New-York: Olms, 17-61.
- Wiegand, Herbert Ernst (1988): Was eigentlich ist Fachlexikographie? Mit Hinweisen zum Verhältnis von sprachlichem und enzyklopädischem Wissen. In: Horst Haider Munske/Peter von Polenz/Oskar Reichmann/Reiner Hildebrandt (Hrsg.): *Deutscher Wortschatz. Lexikologische Studien. Ludwig Erich Schmitt zum 80. Geburtstag von seinen Marburger Schülern*. Berlin/New York: de Gruyter, 729-790.

